

ПРИКАЗИ

ДАРИНКА ГОРТАН-ПРЕМК

Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Приказ

Примљен: 03. 03. 2010.

Прихваћен: 20. 04. 2010.

Рајна Драгићевић: *Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу*, Београд, 2010: Друштво за српски језик и књижевност Србије

Књига Рајне Драгићевић *Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу* има 248 страница и састоји се из пет поглавља, после којих следи Библиографија, Индекс, Библиографска белешка, Резиме на српском и енглеском језику и Детаљни садржај.

Прво поглавље носи наслов: *Уводна теоријска разматрања* (стр. 7–39). У њему нас ауторка обавештава о теоријским полазиштима на којима се заснивају емпиријска истраживања у овој књизи. Приступ грађи је лингвокултуролошки, па се у уводном поглављу одређује ова наука, њене основне поставке, методолошки апарат, као и примери лингвокултуролошких истраживања. Лингвокултурологија се последњих година највише развија у Русији, па се основне теоријске поставке у књизи Рајне Драгићевић углавном преузимају од руских аутора. Лингвистичка се истраживања последњих деценија у целом свету значајно укрштају са културолошким, па се уводно поглавље ове књиге може препоручити студентима, али и стручњацима, као извориште информација о токовима савремене лингвистичке мисли у свету. Од посебног је значаја ауторкин критички став према лингвокултурологији, експлицитно изношење квалитета и недостатака бројних истраживања која се предствљају у овом делу књиге.

Друго поглавље *Прикупљање и опис вербалних асоцијација* (стр. 39–55) конципирано је као опис предмета истраживања, а то су вербалне асоцијације говорника српског језика и предствљање методе која је примењена у емпиријским

истраживањима у књизи, а то је метода анализе вербалних асоцијација. Говори се о асоцијативној лексикографији, представљају се асоцијативни речници различитих језика, описује се структура асоцијативног теста и наводе досадашња истраживања вербалних асоцијација у лингвистици. Вербалним асоцијацијама се у овој књизи приступа интердисциплинарно – лингвокултуролошки и лексиколошки, когнитивистички, а донекле и психолингвистички.

Треће поглавље *Вербалне асоцијације у истраживању лексичког значења* (стр. 55–99) представља допринос лексикологији. Састоји се из пет емпиријских истраживања у којима се методом анализе вербалних асоцијација истражује лексичко значење, тј. испитује се конотација као компонента лексичког значења, антонимија, полисемија, деривација и лексички односи. Анализа спроведена у овим истраживањима заснива се на грађи из *Асоцијативног речника српског језика* Предрага Пипера, Рајне Драгићевић и Марије Сртефановић и из великог броја асоцијативних тестова које је ауторка осмислила за потребе анализе. Рајна Драгићевић се већ дуго бави проучавањем лексичког значења анализом асоцијација; она је на том пољу постигла значајне резултате и повукла прве кораке у србистици у истраживању лексичког значења овом методом. У трећем поглављу своје књиге она је приказала резултате неких својих већ објављених и неких сасвим нових радова, објављених први пут у овој књизи.

Четврто поглавље које носи наслов *Вербалне асоцијације, језик и култура* (стр. 99–151) обједињује истраживања која представљају допринос пре свега лингвокултурологији, али и лексикологији. Могло би се рећи да су то лексиколошка истраживања из лингвокултуролошке визуре. У овом поглављу налазе се углавном емпиријска испитивања којима је циљ разматрање културно стереотипних појмова у српском језику, анализа утицаја културних и друштвених промена на значење речи, истраживање лексема са позитивном и негативном конотацијом у српском језику из угла националне културе. Посебан значај представљају компаративна славистичка испитивања утицаја културе на значење лексема *стар*, *глуп* и *леп* у српском, руском и бугарском језику, поређење језгра језичког сазнања у руском и српском језику, као и анализа комуникационог идеала Руса и Срба. Сва ова истраживања повезује анализа вербалних асоцијација говорника различитих словенских језика. Оваква испитивања до недавно нису постојала у србистици, па представљају освежење и новину у методолошком приступу лексичком значењу.

У петом поглављу *Вербалне асоцијације и концептуализација емоција у српском језику* (стр. 151–204) унапређује се концептуална анализа као важна метода когнитивне лингвистике. Показује се да се концептуализација емоција не мора нужно испитивати помоћу појмовних метафора и когнитивних сценарија, како се то до сада обично радило, већ и помоћу анализе вербалних асоцијација. Овакав приступ представља новост у проучавању концептуализације, па самим тим и допринос когнитивној лингвистици. У овом поглављу испитује се концептуализација *љутње*, *туге*, *страха*, као и проблем прототипичних носи-

лаца емоција, што је заједнички проблем лингвокултурологије, когнитивистике, лексикологије и лексикографије.

Књига је одлично технички опремљена изузетно прецизно и детаљно урађеним индексом (стр. 227–237), резимеом на српском и енглеском језику и опширним и свеобухватним детаљним садржајем (стр. 243–248). Довољно је само прегледати детаљни садржај или индекс и запазити колико је термина и проблема савремене лингвистике Рајна Драгићевић унела у своју књигу. То је очигледно и из чињенице да индекс обухвата чак 10 страница густо куцаног текста. Овакав индекс и детаљни садржај омогућавају лако и брзо сналажење у књизи, али и прегледан начин представљања проблема који су у њој обрађени. Библиографска белешка нас обавештава о томе који су делови књиге већ објављивани, који су прерађени, а који се у књизи први пут објављују. Библиографија је богата и састоји се из великог броја библиографских јединица руских, српских и енглеских аутора.

Опште је познато да се друштвене и културне промене одражавају у језику, а посебно у лексици. Осим настајања нове и нестајања неке старе лексике, долази и до већих или мањих промена у лексичком значењу. Овим променама може бити захваћен и сегмент лексичког значења, као што је, на пример, конотација. У књизи Рајне Драгићевић показује се колико је метода анализе вербалних асоцијација погодна за уочавање и анализу утицаја културних и друштвених промена на значење лексема. То се дешава због тога што асоцијације често у себи носе елементе везане за културу и традицију испитаника од којих су прикупљене. Због тога је истраживање значења лексема на основу вербалних асоцијација обично прожето и закључцима у вези са утицајем националне културе на лексичко значење. Лингвокултурологија је млада дисциплина која се интензивно развија у славистици, па ће ова књига бити подстицај да отпочне њено напредовање у сrbистици.

Књига Рајне Драгићевић *Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу* представља значајан допринос интердисциплинарном приступу анализи лексичког значења. Теоријска основа ове књиге, методе примењене у емпиријским истраживањима, као и закључци до којих се дошло, по много чему представљају новину у српској лингвистици. Књига ће бити корисна стручњацима за лексикологију и лингвистику уопште, као и студентима и свима који се интересују за ове проблеме.